

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave,
Območna enota Piran
Istituto della Repubblica di Slovenia per la tutela della natura,
Unità territoriale di Pirano

STROKOVNE PODLAGE ZA RAZGLASITEV KRAJINSKEGA PARKA DEBELI RTIČ

Nosilec:

Mag. Robert Turk, univ. dipl. biol.
Visoki naravovarstveni svetnik

Vodja Območne enote:

Mag. Robert Turk, univ. dipl. biol.
Visoki naravovarstveni svetnik

Izola, januar 2018

Naloga:	STROKOVNE PODLAGE ZA RAZGLASITEV KRAJINSKEGA PARKA DEBELI RTIČ
Naročnik:	Občina Ankaran
Izdelovalec:	ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE – OE PIRAN Istituto della Repubblica di Slovenia per la tutela della natura - Unità territoriale di Pirano Trg Etbina Kristana 1 – Piazza Etbin Kristan 1, 6310 Izola - Isola
Nosilec naloge:	mag. Robert Turk, univ. dipl. biol.
Sodelavke:	mag. Barbara Vidmar, prof. biol. Tina Trampuš, u.d.i.k.a. Tina Centrih Genov, univ. dipl. biol.
Številka naloge:	7-V-9/1-o-18/RT
Kraj in datum izdelave:	Izola, januar 2018

© Zavod RS za varstvo narave – Območna enota Piran. Vse pravice pridržane. Za vsakršno uporabo besedil, kart in fotografij izven namena, za katerega je bil izdelan strokovni predlog za razglasitev Krajinskega parka Debeli rtič, je treba pridobiti dovoljenja izdelovalca.

Fotografije na naslovnici: Barbara Vidmar, Karim Kleva, Tina Trampuš

KAZALO VSEBINE

1 Uvod.....	4
2 Pravne osnove	5
2.1 Mednarodne konvencije in predpisi Evropske unije	5
2.2 Predpisi Republike Slovenije	5
2.2.1 Občinski predpisi	6
2.3 Strategije in načrti	6
3 Opis območja	6
4 Naravovarstveni status obravnavanega območja.....	9
4.1 Naravovarstveni statusi.....	9
potencialna možnost ponovne ogroženosti.	17
5 Stanje ohranjenosti in dejavniki ogrožanja	18
5.1. Stanje ohranjenosti	18
5.2 Dejavniki ogrožanja	20
6 Varstvo	22
6.1 Ukrep varstva, namen in varstveni cilji	22
6.2 Utemeljitev varstvene kategorije	22
6.3. Meja predlaganega zavarovanega območja.....	23
6.5 Pravila ravnanja	27
7 Upravljanje	31
8 Literatura	32

Priloga: Meje predlaganega zavarovanega območja in varstvenih con (karta v merilu 1: 10000)

1 Uvod

Skrajni zahodni del Debelega rtiča s pripadajočim dvestometrskim pasom morja je bil z občinskim odlokom občine Koper leta 1991 razglašen za naravni spomenik. Zavarovanje je bilo izpeljano v zelo kratkem času in predvsem z namenom preprečiti izvedbo zamisli o postavitvi plinskega terminala. Obseg (le skrajni del rta) in status (naravni spomenik) zavarovanega območja sta bila opredeljena na osnovi Zakona o naravni in kulturni dediščini iz leta 1981 ter v skladu z metodologijo, katere cilj je bil predvsem ohranjanje posameznih, izstopajočih delov narave.

Na osnovi sistema varstva narave, ki se je s sprejemom Zakona o ohranjanju narave ter ustreznimi podzakonskimi akti uveljavil po letu 1999, kakor tudi na osnovi opredelitve območij Natura 2000, je potrebno območje Debelega rtiča ovrednoti na novo. Če je bil ob razglasitvi zavarovanega območja v letu 1991 poudarek predvsem na ohranjanju geoloških in geomorfoloških posebnosti ožjega območja, danes vrednotenje narave, utemeljeno z novimi raziskavami biotske raznovrstnosti pokaže, da je širše območje Debelega rtiča ključnega pomena tudi z vidika ohranjanja biodiverzitete, predvsem v morju, pa tudi na kopnem.

Celoten polotok Debeli rtič je, od zaliva Valdoltra pa do državne meje z Italijo (Lazaret), malo urbaniziran, obala pa z izjemo nekaj kopališč, ohranjena v naravnem stanju. Na celotnem območju, predvsem pa vzdolž obale, so bile leta 2004 določene naravne vrednote, ekološko pomembna območja in območja Natura 2000.

Ukrepi varstva narave, ki trenutno veljajo na Debelem rtiču, ne zagotavljajo učinkovitega varovanja in ohranjanja narave. Zavarovano območje obsega le skrajni del rta in s tem samo manjši del območij, pomembnih z vidika varstva naravnih vrednot in ohranjanja biotske pestrosti. Veljavni občinski odlok iz leta 1991 je zastarel in neustrezen. Delno sicer opredeljuje varstvo manjšega dela naravnih vrednot, a je popolnoma neustrezen in pomanjkljiv z vidika ohranjanja biotske pestrosti. Glede na dejstvo, da je polotok Debeli rtič eno ključnih območij z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti slovenskega morja in morskega obrežja, je potrebno obstoječe zavarovano območje razširiti in vanj vključiti tudi preostala območja z naravovarstvenim statusom, obstoječi občinski odlok pa nadomestiti z novim pravnim aktom, v katerem bodo ustrezno opredeljene tudi vsebine, ki v obstoječem odloku manjkajo, to so razvojne usmeritve, upravljanje in nadzor.

2 Pravne osnove

2.1 Mednarodne konvencije in predpisi Evropske unije

- Konvencija o biološki raznovrstnosti (Uradni list RS-MP, št. 7/96),
- Konvencija o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih naravnih življenjskih prostorov – Bernska konvencija (Uradni list RS-MP, št. 17/99),
- Konvencija o varstvu selitvenih vrst prosto živečih živali – Bonska konvencija (Uradni list RS-MP, št. 18/98, 27/99),
- Konvencija za varstvo morskega okolja in obalnega območja Sredozemlja – Barcelonska konvencija (Uradni list RS-MP, št. 26/02),
- Protokol o celostnem načrtovanju obalnega prostora v Sredozemlju, januar 2008,
- Zakon o ratifikaciji sprememb konvencije o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaženjem - Barcelonska konvencija (Uradni list RS, št. 26/02)
- Zakon o ratifikaciji Protokola o posebej zavarovanih območjih in biološki raznovrstnosti v Sredozemlju (Uradni list RS, št. 26/02)
- Direktiva o morskii strategiji Evropske unije, december 2007,
- Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst - Direktiva o habitatih,
- Direktiva Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic – Direktiva o pticah,
- Evropska krajinska konvencija (Firence, 2000, Uradni list RS, št. 74/03 MP št. 19), ki jo je Slovenija ratificirala 15.07.2003,
- Direktiva Evropskega parlamenta in sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike – Vodna direktiva.

2.2 Predpisi Republike Slovenije

- Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04, 33/07-ZPNačrt),
- Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Uradni list RS, št. 82/02),
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15),
- Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10, 3/11),
- Uredba o prostorskem redu Slovenije (Uradni list RS, št. 122/04, 33/07-ZPNačrt),
- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02, 67/03),
- Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04, 33/13, 99/13),
- Uredba o habitatnih tipih (Uradni list RS, št. 112/03, 36/09, 33/13),
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14 in 21/16),
- Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 110/04, 115/07, 36/09, 15/14),
- Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14 in 64/16),
- Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja, (Uradni list RS št. 81/07, 109/07, 62/10, 46/13)

- Zakon o ohranjanju narave – ZON (ZON-UPB2) (Uradni list RS, št. 96/2004 - uradno prečiščeno besedilo, 61/2006 - ZDru-1, 32/2008 - odl. US, 8/2010 - ZSKZ-B in 46/2014; v nadaljevanju: ZON)
- Zakon o urejanju prostora - ZUreP (Uradni list RS, št. 110/02, 8/03 – popr., 58/03 – ZZK-1, 33/07 – ZPNačrt, 108/09 – ZGO-1C in 80/10 – ZUPUDPP),
- Zakon o prostorskem načrtovanju – ZPNačrt (Uradni list RS št. 33/07),
- Zakon o varstvu okolja – ZVO (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15 in 30/16),
- Zakon o vodah - ZV-1 (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14 in 56/15),
- Zakon o morskem ribištvu (Uradni list RS št. 115/2006, 76/2015),

2.2.1 Občinski predpisi

- Odlok o razglasitvi naravnega spomenika Debeli rtič, Uradne objave Primorskih novic št. 33/1991.

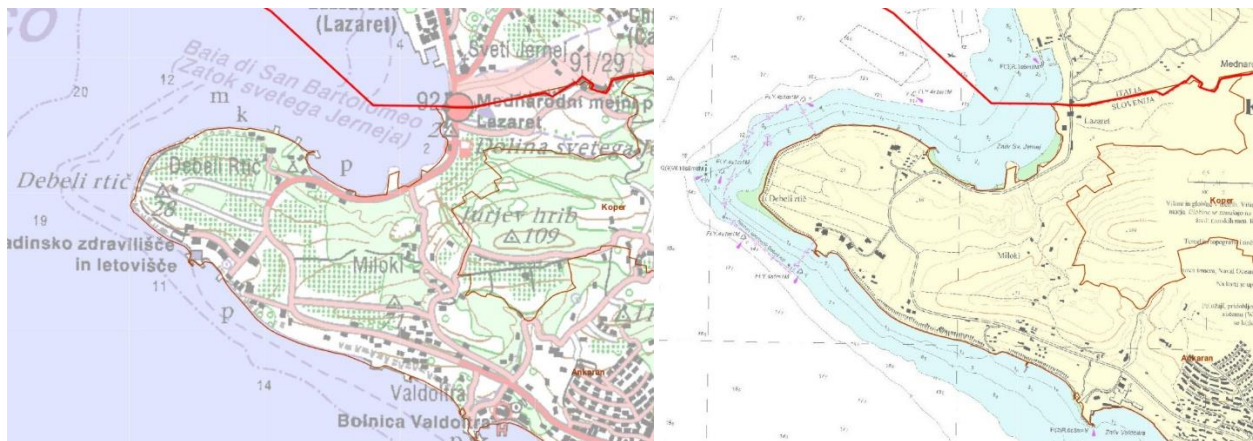
2.3 Strategije in načrti

- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji (sprejeta na 55. seji Vlade, dne 20. 12. 2001),
- Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012 (ReNPVO) (Uradni list RS, št. 2/06) ,
- Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020 (sprejet na 30. seji Vlade RS, dne 9. 4. 2015, popravki dveh prilog na sejah 38. 5. 2015 ter 24. 3. 2016).

3 Opis območja

Zahodni del Ankaranskega polotoka, ki je del Občine Ankaran, je redko poseljen, ožji obalni pas pa naravno ohranjen z izjemo dveh manjših odsekov zdraviliško - turističnih območij. Na slemenskem delu prevladujejo kmetijske površine med katerimi so posamezni sestoji gozda.

Z izjemo zaliva sv. Jerneja, ki je plitev in muljevit, je za morsko obrežje na celotnem območju značilna abrazijska terasa, nad katero se dvigujejo flišne stene – klifi. Te so tudi sicer geološka in geomorfološka posebnost slovenskega dela severnega Jadrana. Posebnost morskega dela območja je širok infralitoralni pas (pravi obrežni pas), kjer se plitvina razteza do okrog 100 m od obale.

Ankaranski polotok in morje z državno in občinskimi mejami (Vir: Naravovarstveni atlas, januar 2018; Kartografske podlage GURS)

Klifi – prepadne stene in zgornji rob

Prepadne stene klifov, povprečno visoke okrog 20 metrov, so ena najvidnejših naravnih značilnosti območja. Najvišje (36 metrov) so med Valdoltro in zdraviliščem Rdečega križa, na skrajnem delu rta pa so visoke med 12 in 21 metri. Glede na izpostavljenost dejavnikom erozije imajo različno geomorfološko in vegetacijsko podobo ter različno stopnjo aktivnosti.

Klif je najbolj aktiven na najbolj izpostavljenem delu rta, na panti, kar je rezultat vsakodnevnega abrazivnega delovanja morja in morskih valov. Na severnem in severozahodnem obrežju, v smeri proti zalivu Sv. Jerneja, je morska abrazija ob lokalno navpično nalomljenih in zamaknjenih flišnih plasteh, izoblikovala tudi nekaj metrov dolg in globok vodoravni abrazijski spodmol. Stene klifa so ponekod gole, ponekod poraščene z avtohtonimi toploljubnim rastjem, kot tudi z nekaterimi značilnimi kulturnimi rastlinami (npr. breskve in češnje), ki so se zasadile neposredno ob abrazijski terasi.

Klif med Valdoltro in zdraviliščem je eden od daljših na slovenski obali, kjer so pretežno ohranjene naravne oblike in procesi.

Gornji rob klifov porašča predvsem sajen bor, ki je deloma nadomestil avtohtono združbo s hrastom, črnim gabrom in malim jesenom.

Neposredno za pasom te vegetacije so sklenjene površine intenzivnih vinogradov, med njimi pa fragment avtohtonega hrastovega gozda.

Klif z obalnim morjem na rtu – območje naravnega spomenika Debeli rtič (Foto: Arhiv ZRSVN)

Abrazijska terasa in morje

Klifi se z vodoravnimi flišnimi plastmi nadaljujejo v morju, ki je zato plitvo in svetlo, kar nudi ugodne pogoje za razvoj različnih združb morskega dna (bentoških) in posledično visoko biotsko pestrost. Abrazijska terasa pod klifom je v celotni dolžini od Valdoltre do zaliva Sv. Jerneja ozka, njena struktura pa razmeroma enotna. Na njej ležijo odlomljeni bloki plasti peščenjaka, na delu med rtom in zalivom sv. Jerneja pa abrazijsko teraso tvorijo izključno morski prodniki.

Na pundi lahko pod vodno gladino sledimo izjemno atraktivnim skladom podvodnega grebena, ki se izklinjajo proti zahodu in nakazujejo smer umikanja rta zaradi abrazijskega delovanja valov. Naklon dna je zaradi položaja flišnih skladov prvih 100 m od obrežja zelo blag in nato nekoliko izrazitejši. Skromna globina omogoča intenzivno osvetljenost morskega dna in s tem tudi dobro razvite podvodne travnike in algalno zarast. V zavetju grebena je na pundi oblikovana podvodna peščena sipina s kolenčasto cimodocejo.

Izrazita plitvost je značilna tudi za morsko dno na več kot kilometer dolgem odseku klifa med Valdoltro in zdraviliščem Debeli rtič, kjer globina v oddaljenosti 120 m od obale ne preseže 5 metrov.

Zaliv Sv. Jerneja

Ožje območje zaliva Sv. Jerneja predstavlja značilen ekosistem plitvih in deloma zamuljenih obrežij in zalivov, ki so zaradi različnih posegov v obrežni prostor na slovenski obali zelo redki. Sestoji metličevja, ki so na slovenski obali razviti le še na območju kanala sv. Jerneja in izlivnega dela Dragonje v Sečoveljskih solinah, so nedvomno ena pomembnejših značilnosti območja z vidika ohranjanja biotske pestrosti in varstva ogroženih habitatnih tipov.

Sleme, parkovni in gozdni sestoji

Na slemenski uravnavi rta se je pretežno uveljavila kmetijska raba. Vinogradi v neposrednem zaledju obale pomembno prispevajo h krajinski pestrosti območja in so tudi tamponska cona med urbaniziranimi območji in naravovarstveno najpomembnejšim delom Debelega rtiča, tj. klifom in morskim obrežjem. Med vinogradi je ohranjen otok avtohtonega listopadnega gozda, ki je nekoč prekrival celoten polotok. Pomemben in poseben del območja je park Mladinskega zdravilišča in letovišča Rdečega križa, ki se razprostira na jugozahodnem delu rta, na okoli 7 hektarjih, med obalo na jugu, vinogradi na severu in cesto Ankaran-Lazaret na vzhodu. Park ima pestro in bogato vegetacijo ter je oblikovno podrejen osnovni funkciji območja, torej delovanju zdravilišča oz. letovišča. Na območju parka raste več kot 200 različnih vrst ter preko 4000 primerkov različnih iglavcev, listavcev, grmovnic in trajnic. Južni del parka zavzema zaplata avtohtonega gozda puhastega hrasta. Posamezna drevesa so večjih dimenzij in starosti ter lepega habitusa, zato v parku še posebej izstopajo.

Prvotna drevesno grmovna združba je prisotna le še v fragmentih, na zgornjem robu klifov, v zaplatah med vinogradi, na območju obeh počitniško-turističnih kompleksov in v neposrednem zaledju zaliva Sv. Jerneja.

4 Naravovarstveni status obravnavanega območja

Obravnavano območje vključuje celoten polotok med zalivoma Valdoltra in Sv. Jernej, v mejah občine Ankaran, zaliv sv. Jerneja ter 250 – 450 metrov širok pas morja med zalivom sv. Jerneja in zalivom Valdoltra. Zunanja meja območja večinoma sledi izobati -15 m, v zalivu sv. Jerneja pa zunanji meji območja školjčišč.

4.1 Naravovarstveni statusi

Polotok Debeli rtič je eno ključnih območij z vidika varstva naravnih vrednot slovenske obale, njene krajinske pestrosti ter z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti morja in morske obale. Na širšem območju polotoka najdemo območja z različnimi naravovarstvenimi statusi, od naravnih vrednot in zavarovanega območja, do ekološko pomembnih območij in območij Natura 2000 (ptičja in habitatna direktiva), ki se marsikje tudi prekrivajo. V nadaljevanju podajamo tabelarični prikaz naravovarstvenih statusov na predlaganem zavarovanem območju.

4.1.1 Zavarovana območja

Skrajni del rta s pripadajočim 200 metrskim pasom morja je bil »zaradi izredne ohranjenosti, izjemnosti, značilnosti, velike znanstvene, ekološke, krajinske in rekreacijske vrednosti« z občinskim odlokom zavarovan kot naravni spomenik leta 1991.

Koda/ID/Šifra	Ime	Predpis
200	Debeli rtič	Odlok o razglasitvi naravnega spomenika Debeli rtič (Uradne objave Primorskih novic št. 33/1991)

Naravni spomenik Debeli rtič (Vir: Naravovarstveni atlas, januar 2018, DOF 2014; Kartografske podlage GURS)

4.1.2 Naravne vrednote

Naravne vrednote so poleg redkih, dragocenih ali znamenitih naravnih pojavov tudi drugi vredni pojavi, sestavine žive ali nežive narave, naravna območja ali deli naravnih območij, ekosistemi, krajina ali oblikovana narava in so določene s Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Na obravnavanem območju je šest naravnih vrednot, dve sta državnega, štiri pa lokalnega pomena.

Ident. št.	Ime	Zvrst	Pomen	Kratka oznaka
1609	Debeli rtič - flišni klif	geomorf, geol, hidr, zool, bot	državni	Flišni klif in obalno morje na zahodnem delu Debelega rtiča
3645	Debeli rtič - abrazijski spodmol	geomorf	državni	Abrazijski spodmol v flišnem klifu Debelega rtiča
4275	Zaliv Sv. Jerneja – trstišča	bot, ekos	lokalni	Obrežna močvirja v zalivu Sv. Jerneja
4273	Debeli rtič –Valdolta – klif	geomorf, geol, zool, bot	lokalni	Flišni klif med zdraviliščem Debeli rtič in Valdolta z ozko abrazijsko teraso, skladi podvodnega grebena in travnikom cimodoceje
1982	Debeli rtič - park	onv	lokalni	Park letovišča na Debelem rtiču s številnimi sredozemskimi drevesnimi in grmovnimi vrstami
4274	Debeli rtič - ostanek hrastovega gozda	ekos	lokalni	Ostanek hrastovega gozda na Debelem rtiču

Naravne vrednote (Vir: Naravovarstveni atlas, januar 2018, DOF 2014; Kartografske podlage GURS)

Opisi naravnih vrednot

ID	Ime	Opis
1609	Debeli rtič - flišni klif	<p>Naravna vrednota obsega skrajni zahodni del polotoka Debeli rtič ter 200 m pas morja in morskega dna pred rtom. Na južnem delu meji na park mladinskega zdravilišča in letovišča Debeli rtič, na osrednjem delu na zahodu na intenzivne vinograde, na severovzhodu pa sega do počitniškega naselja.</p> <p>Klif gradijo različno debele plasti peščenjaka, muljevca, meljevca in laporovca, ki so nastale v globokem morju v eocenu pred približno 50 milijoni let. Fliš, kot takšno zaporedje plasti imenujemo, je po nekaterih ocenah debel celo do 600 m. Za fliš je značilna postopna zrnavost (nastal je s sedimentacijo iz podvodnih plazov - turbiditnih tokov). Opazne so teksture, ki se pojavljajo znotraj kamnin npr. laminacija, pogreznitvene teksture, zelo številni pa so sledovi lazenja (ihnofosili), predvsem v plasteh peščenjakov. Plasti so pretežno vodoravne in rahlo nagnjene proti zahodu oz. severozahodu, debelina plasti pa večinoma ne presega 20 cm. Strme stene klifa so visoke do 20 m, odvisno od ekspozicije pa imajo različno geomorfološko in vegetacijsko podobo. Stik morja in kopnega je ohranjen v naravni obliki, izpostavljenost zahodnim in jugozahodnim vetrovom ter delovanju morskih valov pa ohranja intenzivne erozijske procese in je vzrok za številne geomorfološke pojave. Ob vznožju klifa je izoblikovana ozka abrazijska terasa, na kateri ležijo manjši odlomljeni bloki peščenjakove plasti. Med robom klifa in morjem je izrazita plast peščenjaka v kateri so se zaradi preperevanja izoblikovali značilni poligonalni bloki, ki spominjajo na tlakovana tla. Na severni, bolj zavetni strani, teraso sestavljajo morski prodniki, oblikovana pa je tudi peščena sipina. V severozahodni steni klifa je večji vodoravni spodmol, zahodno od njega, le nekaj metrov stran pa še en manjši spodmol, 6 m dolg in 1,5 m globok.</p> <p>Položnejše brežine klifa so poraščene z avtohtonimi toploljubnimi grmovnimi in drevesnimi vrstami. Gornji rob klifa porašča obmorski bor (<i>Pinus pinaster</i>), ponekod se mednje vrivajo hrasti (<i>Quercus</i> sp.), črni gabri (<i>Ostrya carpinifolia</i>) in mali jeseni (<i>Fraxinus ornus</i>). Hrasti tvorijo na severnem robu območja strnjen sestoj. Spodnji rob klifa poraščajo fragmenti halofitnih združb na obalnem drobirju. Na panti je oblikovan redek habitatni tip: Peščena obrežja, stalno prekrita s tanko plastjo morske vode.</p> <p>Morsko dno je izredno plitvo in na razdalji 100 m od obale le redko preseže 5 m globine. Pod morsko gladino lahko, od rta proti severozahodu, do približno 300 m od obrežja sledimo skladom peščenjaka, ki tvorijo nekakšen plitev podvodni greben. Zaradi intenzivnih erozijskih procesov in sedimentacije se med skladi peščenjaka oblikujejo območja muljevitega in peščenega dna. Na morskem dnu, ki je zaradi plitvosti intenzivno osvetljeno, sta razširjena oba osnovna habitatna tipa: morsko dno brez semenk ter sestoji morskih cvetnic. Algalno zarast tvorijo predvsem združbe s cistoziro (<i>Cystoseira</i> sp), v sestojih morskih cvetnic pa prevladuje kolenčasta cimodoceja (<i>Cymodocea nodosa</i>), ki prav na območju Debelega rtiča tvori zelo goste travnike. V gosti zarasti živijo številne redke in ogrožene vrste: roulijev glavač (<i>Gobius roulei</i>), leščur (<i>Pinna nobilis</i>), dolgonosi morski konjiček (<i>Hippocampus guttulatus</i>), datljevka (<i>Pholas dactylus</i>), kolonije kamene korale (<i>Cladocora caespitosa</i>) in druge. Na morju je bila opažena tudi glavata kareta (<i>Caretta caretta</i>).</p>
3645	Debeli rtič - abrazijski spodmol	Vodoravni abrazijski spodmol v klifu na severozahodni strani Debelega rtiča. Spodmol je dolg 12 m in globok 3 m, deloma je zasigan.
4275	Zaliv Sv. Jerneja – trstišča	<p>Zaliv sv. Jerneja na skrajnem severnem delu slovenskega morja, ob meji z Italijo, med Debelim rtičem na zahodu in nekdanjim mejnim prehodom Lazaret na severovzhodu. Zaliv z vzhodne in južne strani zamejujejo položna pobočja Ankaranskega polotoka, neposredno zaledje pa predstavljajo gozdne in kmetijske površine Jurjevega hriba. V plitvem zalivu je izrazita podvodna kamnita terasa, najširša na slovenski obali, ki je kljub zasutju z muljem jasno vidna. V zaliv se na zahodnem delu zajeda polotok, ki je umetno nasutje. Na severnem robu se v zaliv izliva potok Sv. Jerneja, ki ustvarja estuarij, nekoliko južneje pa v zaliv s pobočij priteka še več manjših potokov, ki vplivajo na brakičnost in oblikovanost obrežne plitvine.</p> <p>V zalivu se mozaično prepletajo prednostni habitatni tipi: muljasti in peščeni položji</p>

ID	Ime	Opis
		<p>brez vegetacije višjih rastlin, muljaste morske obale s prevladujočo travo iz rodu <i>Spartina</i>, obmorska močvirja in travniki morske trave. Zahodno od nasutega polotoka je razvita tipična biocenozo supralitoralnih peskov z naplavljenimi kosmi morskih trav, na kateri se prehranjujejo nekatere vrste ptic pobrežnikov (na primer martinci, prodniki). Ogrožene vrste rastlin so zastopane pod morsko gladino in v bibavičnem pasu, na primer mala morska trava (<i>Zostera noltii</i>), metličje (<i>Spartina maritima</i>), obmorsko ločje (<i>Juncus maritimus</i>), navadno bičevje (<i>Holoschoenus vulgaris</i>), osočnik (<i>Salicornia europaea</i>) in ostroluski šaš (<i>Carex acutiformis</i>).</p> <p>Druge pomembne rastlinske vrste: ostro ločje (<i>Juncus acutus</i>), deljeni šaš (<i>Carex divisa</i>), prava morska trava (<i>Zostera marina</i>), kolenčasta cimodoceja (<i>Cymodocea nodosa</i>), obmorski oman (<i>Inula crithmoides</i>), morski koprc (<i>Crithmum maritimum</i>), obmorska škrbinka (<i>Sonchus maritimus</i>), rumena ceduljka (<i>Glauclium flavum</i>).</p>
4273	Debeli rtič –Valdoltra – klif	<p>Flišni klif s 100 m pasom obrežnega morja se razteza v dolžini 1,4 km med zdraviliščem Debeli rtič na severozahodu in parkom bolnišnice Valdoltra na jugovzhodu. Klif gradijo različno debele plasti peščenjaka, muljevca, meljevca in laporovca, ki so nastale v globokem morju v eocenu pred približno 50 milijoni let. Pod klifom je ozka abrazijska terasa, pod morsko gladino so dobro vidne flišne plasti. Živoskalno morsko dno se v zelo blagem naklonu spušča proti sedimentnemu dnu in tvori obsežno plitvino, tako da globina morja še 120 m od obrežne črte ne preseže 5 m. Zaradi dobre osvetljenosti sta na morskem dnu dobro razvita oba osnovna habitatna tipa – morsko dno brez semen na trdnem, skalnatem dnu ter sestoji morskih cvetnic na muljevitem in peščenem dnu. Habitatna tipa se vzporedno z obrežjem izmenjujeta v pasovih, skladno z izmenjevanjem trdnega dna in pasov mulja in peska. Na trdnem dnu tako prevladujejo združbe s cistoziro (<i>Cystoseira</i> sp.) na peščenih delih pa morski travnik s kolenčasto cimodocejo (<i>Cymodocea nodosa</i>). V smeri proti Valdoltri se najverjetneje zaradi povečane sedimentacije in spremenjenih ekoloških pogojev na morskem dnu, zmanjšuje delež trdnega dna, zato na vzhodnem delu območja prevladuje travnik kolenčaste cimodoceje. Življenjski prostor nekaterih ogroženih vrst mehkužcev: pisanček (<i>Thurdilla hopei</i>), pikasti morski zajček (<i>Aplysia punctata</i>), oranžni obročkar (<i>Cratena peregrina</i>), tribarvni perjaničar (<i>Hypselodoris tricolor</i>), rumenopegi perjaničar (<i>Chromodoris luteorosea</i>) in krohnijev perjaničar (<i>Chromodoris krohni</i>).</p>
1982	Debeli rtič - park	<p>Park na jugozahodnem delu Debelega rtiča, ob Slovenski obali, na območju mladinskega zdravilišča in letovišča. Razprostira se na okoli 7 hektarjih, med obalo na jugu, vinogradi na severu in cesto Ankaran-Lazaret na vzhodu. Park je bil zasajen v prvi četrtini 20. stoletja, zasaditev pa večkrat dopolnjena. Ima pestro in bogato vegetacijo ter je oblikovno podrejen osnovni funkciji območja, torej delovanju zdravilišča oz. letovišča. V zasnovi je za park značilna umeščenost objektov v zelenje, kar se je ohranilo tudi po izvedbi nadomestnih gradenj in prizidkov konec 20. stoletja. Po nekaterih podatkih (Majer Babič, 1987) naj bi na območju parka raslo več kot 200 različnih vrst ter preko 4000 primerkov različnih iglavcev, listavcev, grmovnic in trajnic. Zaradi nekoliko zatišne lege, predvsem pa zaradi ugodne ekspozicije, v parku dobro uspeva veliko evmediteranskih ter drugih toploljubnih rastlinskih vrst. Južni del parka zavzema zaplata avtohtonega gozda puhastega hrasta. Posamezna drevesa so večjih dimenzij in starosti ter lepega habitusa, zato v parku še posebej izstopajo. V prvih desetletjih je bila v parku izvedena označitev posameznih primerkov dreves ali grmovnic, kar nadgrajuje izobraževalno vlogo parka oz. arboretuma.</p> <p>Park gradi pet območij z različnim značajem: 1. vhodni del z drevoredom vednozelenih cipres ter parkovno zasaditvijo južno od upravne stavbe; 2. osrednji del med objekti, ob severnem robu, ki je zasajen z alepskim borom in cipresami; 3. severozahodni del nad klifom, kjer je alepski bor zasajen nekoliko redkeje kot ob severnem robu; 4. osrednji del parka med objekti, za katerega je značilna velika pestrost drevesnih in grmovnih vrst ter trajnic ter 5. južni del, kjer je ohranjen avtohtoni gozd puhastega hrasta.</p> <p>Med drevesnimi vrstami v parku prevladujejo: španska jelka (<i>Abies pinsapo</i>), ostrolistni javor (<i>Acer platanoides</i>), himalajska cedra (<i>Cedrus deodara</i>), judeževo</p>

ID	Ime	Opis
		<p>drevo (<i>Cercis siliquastrum</i>), Lawsonova pacipresa (<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>), kriptomerija (<i>Cryptomeria japonica</i>), vednozeleno cipresa (<i>Cupressus sempervirens</i>), himalajska cipresa (<i>Cupressus turulosa</i>), mali jesen (<i>Fraxinus ornus</i>), macesen (<i>Larix decidua</i>), lovor (<i>Laurus nobilis</i>), navadna smreka (<i>Picea abies</i>), črni bor (<i>Pinus nigra</i>), alepski bor (<i>Pinus halepensis</i>), pinija (<i>Pinus pinea</i>), beli topol (<i>Populus alba</i>), črničevje (<i>Quercus ilex</i>), puhasti hrast (<i>Quercus pubescens</i>), tisa (<i>Taxus baccata</i>), lipa (<i>Tilia</i> sp.), brest (<i>Ulmus campestris</i>). Nekatero drevesne vrste so posebej številčne. Najpogostejše so ciprese (nad 500 primerkov). Alepski bor (okoli 560 primerkov) in črni bor (okoli 300 primerkov) tvorita gost sestoj vzdolž severnega roba in v zahodnem delu parka. Puhasti hrast (115 primerkov) tvori avtohtoni sestoj na južnem oz. jugovzhodnem delu parka.</p> <p>Med redkejšimi drevesnimi vrstami so dvokrpi ginko (<i>Ginkgo biloba</i>), duglazija (<i>Pseudotsuga douglasii</i>) in pravi datljevec (<i>Phoenix dactylifera</i>). V okviru arboretuma je nasajenih tudi veliko značilnih vrst sredozemskega sadnega drevja: kaki (<i>Dyospiros kaki</i>), japonska nešplja (<i>Eriobotrya japonica</i>), mandelj (<i>Prunus amygdalus</i>), granatno jabolko (<i>Punica granatum</i>), žižula (<i>Zyzyphus jujuba</i>) in druge. Med grmovnicami in trajnicami so najpogostejši predstavniki naslednjih vrst: ameriška agava (<i>Agave americana</i>), temnordeči češmin (<i>Berberis thunbergii atropurpurea</i>), navadni pušpan (<i>Buxus sempervirens</i>), valjčnik (<i>Callistemom citrinus</i>), japonska trdoleska (<i>Euonymus japonicus</i>), forzicija (<i>Forsythia intermedia</i>), sirski oslez (<i>Hibiscus syriacus</i>), goli jasmin (<i>Jasminum nudiflorum</i>), pfitzerjev brin (<i>Juniperus phitzeriana</i>), sivka (<i>Lavandula officinalis</i>), ovalnolistna kalina (<i>Ligustrum ovalifolium</i>), mirta (<i>Myrtus communis</i>), oleander (<i>Nerium oleander</i>), navadni lepljivec (<i>Pittosporum tobira</i>), rožmarin (<i>Rosmarinus officinalis</i>), zimzelena brogovita (<i>Viburnum tinus</i>), nitasta juka (<i>Yucca filamentosa</i>).</p>
4274	Debeli rtič - ostanek hrastovega gozda	<p>Ostanek avtohtonega hrastovega gozda sredi vinogradov na polotoku Debeli rtič. Flišni polotok Debeli rtič se nahaja na najbolj severnem delu slovenske obale in se izteguje v Tržaški zaliv v severozahodni smeri. Na flišnih tleh se razvijejo zelo rodovitna tla, zato je bil gozd, ki ga je prekrival, večinoma izkrčen. Toploljubni hrastov sestoj sredi polotoka se je ohranil na površini približno 0,5 ha in je od vinogradov ločen s poljskimi potmi. Gre za združbo <i>Ostrya - Quercetum pubescentis</i> s toploljubnimi elementi v podrasti, kot so ostrolistni beluš (<i>Asparagus acutifolius</i>), južna šmarna detelja (<i>Coronilla emeroides</i>), bljušč (<i>Tamus communis</i>) in vednozeleni brošč (<i>Rubia peregrina</i>). Na zahodnem delu prehaja v drevesno grmovni sestoj, ki ga tvorijo črni trn (<i>Prunus spinosa</i>), robida (<i>Rubus</i> sp.), pa tudi posamezna drevesa robinije (<i>Robinia pseudoacacia</i>). Na severovzhodnem vogalu izstopa večji primerek hrasta.</p>

4.1.2.1 Deli narave, ki ustrezajo merilom za uvrstitev na seznam naravnih vrednot

ID	Ime	Zvrst	Pomen	Kratka oznaka
80005 *	Valdoltra - murva	drev	državni	Murva v Valdoltri

*Murva je bila prvič evidentirana leta 2006 in bo zaradi izjemnih dimenzij predlagana za uvrstitev na seznam naravnih vrednot državnega pomena.

4.1.3 Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembna območja – območja habitatnih tipov, delov habitatnih tipov ali večjih ekosistemskih enot, ki pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti so določena z Uredbo o ekološko pomembnih območjih Na območju Debelega rtiča so na kopnem posebej pomembni klifi z združbami enoletnic na obalnem drobirju, halofitne združbe ter sestoji metličja, saj so vsi tudi prednostni habitatni tipi po habitatni direktivi. V morju so ključni habitatni tipi dveh osnovnih bentoških življenjskih okolij: trdnega (algalna zarast) in muljevitega dna (travniki).

ID	Ime	Kratka oznaka
70000	Morje in morsko obrežje	Najsevernejši del Sredozemskega morja z veliko pestrostjo habitatnih tipov od odprtega morja do habitatnih tipov muljevitega in trdnega morskega dna ter prepletom borealnih in sredozemskih rastlinskih in živalskih vrst.
78300	Debeli rtič	Najsevernejši del slovenske obale s flišnim klifom in abrazijsko teraso ter obsežno plitvino z veliko raznolikostjo habitatnih tipov trdnega in muljevitega morskega dna; življenjski prostor redkih in ogroženih habitatnih tipov (pogl. 4.1.5) ter rastlinskih in živalskih vrst (pogl. 4.1.6).

Ekološko pomembna območja (Vir: Naravovarstveni atlas, januar 2018, DOF 2014; Kartografske podlage GURS)

4.1.4 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)

Posebna varstvena območja so ekološko pomembna območja, ki so na ozemlju EU pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih in rastlinskih vrst ter habitatnih tipov in so določena z Uredbo o posebnih varstvenih območjih - območjih Natura 2000.

ID	Ime	Habitatni tipi in vrste
SI3000243	Debeli rtič	(1210) Združbe enoletnic na obalnem drobirju (1240) Porasli obmorski klifi sredozemskih obal z endemičnimi vrstami rodu <i>Limonium</i> (1110) Peščena obrežja, stalno prekrita s tanko plastjo morske vode
SI5000028	Debeli rtič	A392 – vranjek (<i>Phalacrocorax aristotelis desmarestii</i>)

Posebna varstvena območja – območja Natura 2000 (Vir: Naravovarstveni atlas, januar 2018, DOF 2014; Kartografske podlage GURS)

4.1.5 Drugi pomembnejši habitatni tipi

Ob kvalifikacijskih habitatnih tipih, zaradi katerih je bilo opredeljeno varovano območje Debeli rtič, so v spodnji tabeli navedeni še nekateri drugi habitatni tipi, ki so ključnega pomena z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti slovenskega morja in imajo obenem zaradi naravnih danosti in človekovih aktivnosti izjemno omejen življenjski prostor.

Ime	Physis koda	Natura koda
Podmorski travniki z morskovo travo in cimodocejo	11.33	
Morsko dno brez semenk (algalna zarast)	11.2	
Organogene formacije (podmorski grebeni)	11.25	1170

4.1.6 Ogrožene rastlinske in živalske vrste

Rezultati pregleda morske biotske pestrosti v občini Ankaran (Lipej in sodelavci, 2016) pritrjujejo predhodnim podatkom o tem, da je širše območje Debelega rtiča pomemben življenjski prostor tudi za številne druge redke in ogrožene vrste. Podvodni travniki so življenjski prostor leščurja (*Pinna nobilis*), ogrožene in zavarovane morske školjke. Po podatkih Lipeja in sodelavcev (2016) so bile najvišje gostote osebkov (30-48/100m²) zabeležene na SZ strani rta. Med bolj poznanimi sta ob že omenjenem leščurju, tudi morski datelj (*Lithophaga lithophaga*) in datljevka (*Pholas dactylus*), ki živi podobno kot morski datelj v kamnu. Obe sta navedeni na dodatku II SPA&BD protokola Barcelonske konvencije. Po dimenzijah skromna, z vidika biotske pestrosti pa zelo pomembna, je tudi peščena sipina na SZ strani rta. Na njej živijo značilne vrste peščenih plitvin kot sta glavaček (*Pomatoschistus marmoratus*) in zmajček (*Callionymus pusillus*). Na območju z gosto cistoziro je bil najden tudi Roulijev glavač (*Gobius roulei*), do nedavnega komajda znana vrsta ribe. Oktobra 2009 je bila v bližini osrednje plovke opažena tudi morska želva *Caretta caretta* (Potokar, ustno). Sicer so v morju okoli Debelega rtiča prisotne še druge ogrožene vrste mehkužcev, spužev, rakov in drugih morskih organizmov, ki jih navajamo v spodnji tabeli.

Tabela 1: Redke in ogrožene rastlinske in živalske vrste v morju na območju Debelega rtiča

Taksonomska skupina / vrsta	Rdeči seznam	Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah	Bernska konvencija	Barcelonska konvencija
Algae / Alge				
Cystoseira sp.				Dodatek II
Spermatophyta / Semenke				
Cymodocea nodosa/kolenčasta cimodoceja			Dodatek I	Dodatek II
Zostera marina / navadna morska trava			Dodatek I	Dodatek II
Zostera noltei / mala morska trava				Dodatek II
Spongiaria / Spužve				
Aplysina aerophoba / spužva žveplenjača	O1			Dodatek II
Anchinoe tanacior / modra skorjevka	O1			
Axinella verrucosa / razvejana rogljača	O1			
Chondrosia reniformis / ledvičasta spužva	O1			
Chondrilla nucula / krompirjasta spužva	O1			
Cliona celata / spužva vrtavka	O1			
Dysdea avara / vijoličasta zobčasta spužva	O1			
Hippospongia communis / konjska spužva	O1	Priloga 1; Priloga 2	Dodatek III	
Oscarella lobiformis / prepletana spužva	O1			
Phorbas fictitious / rdeča skorjevka	O1			
Spirastrella cunctathrix / spužva žilavka	O1			
Suberites domuncula / morska žogica	O1			
Sycon raphanus /ščetinasti sodček				

Cnidaria / Ožigalkarji				
Cladocora caespitose / kamena korala	R			Dodatek II
Mollusca / Mehkužci				
Aplysia punctata / pegasti morski zajček	E	Priloga 1		
Astraea rugosa / veliki svitek	R			
Chromodoris krohni / krohnijev perjaničar	E	Priloga 1		
Chromodoris luteorosa / rumenopegi perjaničar	E	Priloga 1		
Cratena peregrine / oranžni obročkar	E	Priloga 1		
Elysia timida / rdečepikčasti pisanček	O1			
Hypselodoris tricolor / tribarvni perjaničar	E	Priloga 1		
Lithophaga lithophaga / morski datelj		Priloga 1; Priloga 2		Dodatek II
Pholas dactylus / datljevka	E	Priloga 1; Priloga 2	Dodatek II	Dodatek II
Pinna nobilis / leščur	E	Priloga 1; Priloga 2		Dodatek II
Thurdilla hopei / pisanček	E	Priloga 1		
Crustacea / Raki				
Pisa nodipes / dekorirana rakovica	O1			
Pachygrapsus marmoratus / marogasta rakovica	O1			
Upogebia sp. / solinski rak	O1			
Polychaeta / Mnogoščetinarji				
Serpula vermicularis / pisdani pokrovčkar	O1			
Spirographis spallanzani / spalanzanijev cevkar	O1			
Echinodermata / Iglokožci				
Paracentrotus lividus / vijoličasti morski ježek		Priloga 1; Priloga 2	Dodatek III	
Tunicata / Plaščarji				
Aplidium conicum / koničasti plaščar	O1			
Microcosmos sp. / nagubani kozolnjak	O1			
Phallusia fumigata / črni kozolnjak	O1			
Phallusia mammilata / bradavičasti kozolnjak	O1			
Polycarpa pomaria / jabolčni kozolnjak	O1			
Pisces / Ribe				
Hippocampus guttulatus / dolgonosi m. konjiček	E	Priloga 1; Priloga 2		Dodatek II

E: prizadeta vrsta je kategorija ogroženosti, v katero se uvrstijo vrste, katerih obstanek na območju Republike Slovenije ni verjeten, če bodo dejavniki ogrožanja delovali še naprej. Številčnost teh vrst se je zmanjšala na kritično stopnjo oziroma njihova številčnost zelo hitro upada v večjem delu areala

O1: podkategorija kategorije O, v katero se uvrstijo vrste, ki so zavarovane z Uredbo o zavarovanju ogroženih živalskih vrst (Ur. l. RS, št. 57/93, 61/93 in 69/00) in niso več ogrožene, obstaja pa **potencialna možnost ponovne ogroženosti**.

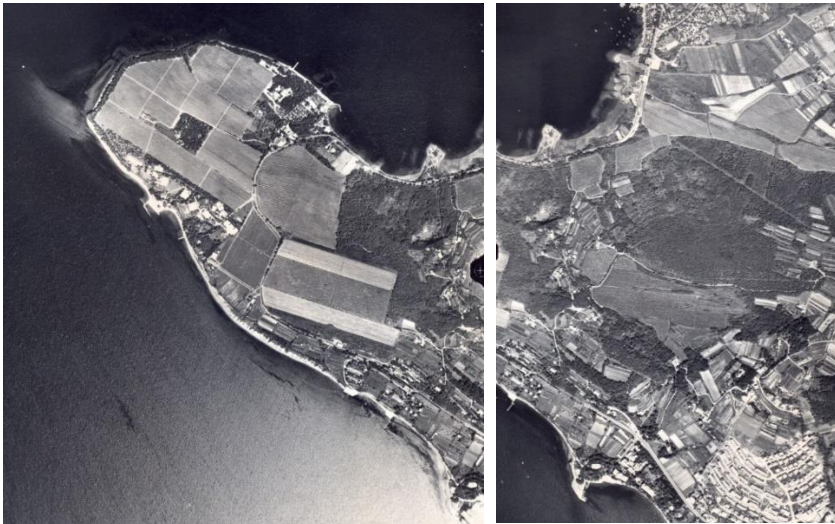
R: redka vrsta je kategorija ogroženosti, v katero se uvrstijo vrste, ki so potencialno ogrožene zaradi svoje redkosti na območju Republike Slovenije in lahko v primeru ogrožanja hitro preidejo v kategorijo prizadete vrste.

5 Stanje ohranjenosti in dejavniki ogrožanja

Slovenski obalni pas je v večjem delu urbaniziran, morsko obrežje pa v pretežni meri vsaj deloma ali pa v celoti spremenjeno. Na osnovi prisotnosti ogroženih habitatnih tipov in vrst, izkazane velike biotske pestrosti, kakor tudi na osnovi številnih naravnih vrednot je mogoče sklepati na razmeroma ugodno stanje območja Debelega rtiča z vidika ohranjanja narave. Človek je v minulih desetletjih v območje posegel pravzaprav le z manjšimi počitniškimi kompleksi in obsežnimi kmetijskimi površinami. Velja pa poudariti, da se negativni vpliv človeka na naravne danosti Debelega rtiča trenutno izkazuje bolj skozi dejavnosti, kot skozi konkretne posege. V nadaljevanju podajamo opis stanja ohranjenosti in dejavnikov ogrožanja predlaganega krajinskega parka Debeli rtič.

5.1. Stanje ohranjenosti

Območje Debelega rtiča je edini del obrežja Koprskega zaliva, kjer pozidava, z izjemo manjših počitniških območij, ne sega neposredno do morja. K temu je največ doprinesla nedostopnost klifov, saj so tudi sicer na slovenski obali v naravni podobi ohranjena samo območja pod klifi.

Območje Debelega rtiča in Ankarana na aerofoto posnetku iz leta 1985 (Vir: Arhivsko gradivo ZRSVN)

Obalni pas

Ob obali Ankaranskega polotoka rtič si od zaliva Valdoltra proti zahodu sledijo v pretežno naravnem stanju ohranjena abrazijska terasa in nad njo flišna stena, spremenjena le na posameznih mestih (npr. betonska ploščad in pomol avtokampa Gradis). Od območja klifa se obala izravna v manjši zaliv, kjer je grajena obala z bazenom mladinskega zdravilišča. Zahodno od plaže mladinskega zdravilišča se začne več kot kilometer dolg odsek naravnega obrežnega pasu s flišno steno in abrazijsko teraso (območje naravnega spomenika). Ob naravnem zaključku klifa na severovzhodu je območje grajene obale, ki sega do zaliva Sv. Jerneja. To je t.i. območje javnega kopališča, s katerim je minula desetletja upravljalo Ministrstvo za notranje zadeve RS, zdaj pa je v upravljanju Občine Ankaran. Na tem območju sta popolnoma spremenjena tako pršni kot bibavični pas, zaradi prekinitve naravnih procesov pa je močno degradiran tudi zgornji infralitoral (pravi obrežni pas). Obnovitev pršnega pasu najbrž ni realna možnost, bi pa ob morebitnih bodočih posegih v omenjeno območje vsekakor veljalo razmisliti o možnosti obnovitve bibavičnega pasu. V zaliv sv. Jerneja je kot posledica delovanja bivšega kamnoloma nasut polotok, ki je pred erozijskim delovanjem morja zavarovan s skalometom, sicer pa urejen kot zatravljena plažna površina.

Če povzamemo, vidimo, da je za celotno obrežje polotoka značilna dokaj visoka stopnja naravne ohranjenosti. Z manjšimi prekinitvami - kopališči in manjšimi pomoli, se to sosledje naravno ohranjenih delov morskega obrežja z visoko biotsko pestrostjo in naravnimi vrednotami razteza v dolžini več kot 4 km, od zaliva Valdoltra na jugovzhodu, do državne meje z Italijo na severovzhodu, in predstavlja edini preostali del pretežno naravnega morskega obrežja v Koprskem zalivu.

Morje

Ohranjeni naravni procesi, dobra osvetljenost in relativna oddaljenost območja od pomembnejših virov organskega onesnaževanja s komunalnimi odpadki, so dejavniki, ki pomembno prispevajo k ugodnemu ohranitvenemu stanju algalnih združb in podmorskih travnikov ter posledično k veliki biotski pestrosti podvodnega sveta. Slednja je v veliki meri pogojena tudi s strukturiranostjo morskega dna, tj. obsežnim razgaljenim plastem (terasam) peščenjaka, ki nakazujejo umikanje klifa in stopničasto segajo več sto metrov v morje ter ohranjenimi erozijskimi in drugimi naravnimi procesi, ki povezujejo kopno in morsko stran obrežja. Morje je plitvo, morsko dno, ki se zaradi vodoravno ležečih flišnih skladov dokaj položno spušča v globino, pa dobro osvetljeno. Na morskem dnu sta tako dobro razviti obe osnovni vegetacijski obliki – podvodni travnik na peščenem in muljevitem ter združbe z algo cistoziro na trdnem dnu. V teh podvodnih »gozdičkih« najdejo zatočišče zelo različne vrste živali. Skupaj s peščenimi plitvinami in podvodnimi travniki so sestoji s cistoziro tudi pomembne naravne »valilnice« za številne vrste rib. V zvezi z zagotavljanjem ugodnega stanja habitatnih tipov velja poudariti, da rezultati zadnjih raziskav (Lipej in sodelavci, 2016) kažejo na zmanjševanje pokrovnosti združb s cistoziro, kar je najverjetneje posledica povečanega dvigovanja in ponovnega usedanja sedimentov. Slabše stanje teh pomembnih algalnih združb žal ni omejeno zgolj na območje Debelega rtiča, pač pa se kaže kot splošen trend v celotnem Tržaškem zalivu in celo širše. Na območju, ki obsega 50 do 100 m pas od skrajnega dela rta v smeri proti svetilniku, si na morskem dnu sledijo veliki skladi peščenjaka, na globini med 10 in 17 m pa se pojavlja biogena formacija v obliki podvodnega grebena, ki jo tvorijo mrtvi koraliti sredozemske kamene korale na peščenem dnu. Biogena formacija je proaščena s številnimi organizmi, med katerimi so predvsem koraligene alge, spužve, sredozemske kamene korale in druge živali. Te strukture so izjemnega pomena z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti kakor tudi z vidika proučevanja procesov v tovrstnih habitatnih tipih.

Obmorsko močvirje

Na muljevitem in peščenem obrežju zaliva Sv. Jerneja so prisotne in dobro razvite značilne združbe slanuš, med ogroženimi habitatnimi tipi velja omeniti predvsem obsežne sestoje metličja. Rastišče v zalivu je eno od zgolj treh na slovenski obali. Stanje je zadovoljivo, z izvedeno ureditvijo nasutja in mirujočega prometa ter s predvideno ureditvijo pešpoti pa se bistveno zmanjšuje ogroženost območja tudi v bodoče.

Sestoji puhastega hrasta

Ohranjeni so posamezni ostanki avtohtonega hrastovega gozda. Manjša sestoj sta na zgornjem robu skrajnega dela rta ter na območju Mladinskega zdravilišča in letovišča Rdečega križa, nekoliko obsežnejši sestoj pa je na slemenu med vinogradi. Toploljubni hrastov sestoj se je ohranil na površini približno 0,5 ha in je od vinogradov ločen s poljskimi potmi. Gre za združbo *Ostrya - Quercetum pubescentis* s toploljubnimi elementi v podrasti, kot so ostrolistni beluš (*Asparagus acutifolius*), južna šmarna detelja (*Coronilla emeroides*), bljušč (*Tamus communis*) in vednozeleni brošč (*Rubia peregrina*). Na zahodnem delu prehaja v drevesno grmovni sestoj, ki ga tvorijo črni trn (*Prunus spinosa*), robida (*Rubus sp.*), pa tudi posamezna drevesa robinije (*Robinia pseudoacacia*). Na severovzhodnem vogalu sestoja izstopa večji primerek hrasta.

5.2 Dejavniki ogrožanja

Območje Debelega rtiča je eden redkih delov slovenske obale, kjer prevladujejo naravno ohranjeni deli morja in morskega obrežja, kjer so na obeh straneh obrežne črte še prisotni naravni procesi, značilne rastlinske in živalske združbe in kjer najdejo zatočišče tudi redke in ogrožene vrste morskih organizmov. Ob tem pa velja poudariti, da je območje majhno in zelo ranljivo. Bližina morja, prijetna senca pod borovci in bolj ali manj prost dostop z motornimi vozili preko vinogradov do roba klifa tik nad morjem so v preteklih letih pripomogli, da je bilo območje zadnji dve desetletji v poletnih mesecih zelo oblegano, tako s kopne kakor tudi z morske strani. Intenzivno obiskovanje območja ogroža posamezne naravne vrednote in negativno vpliva na ugodno ohranitveno stanje ogroženih vrst in habitatnih tipov. Slednje posebej velja za ostanke hrastovega gozda na kopnem ter za bentoške združbe in vrste na morskem dnu.

Najpomembnejši dejavniki ogrožanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti Debelega rtiča so tako v pretežni meri neposredno povezani z intenzivnim in množičnim obiskovanjem območja v pomladnih in predvsem poletnih mesecih, pa tudi z drugimi človekovimi posegi in dejavnostmi. Na kopnem so to predvsem dostopanje z motornimi vozili, kurjenje, uničevanje podrasti, odlaganje odpadkov, nadelava dostopov do obale in posledično spreminjanje geomorfoloških procesov in degradacija geomorfoloških pojavov na klifu ipd. in nenazadnje tudi spreminjanje naravnih procesov na abrazijski terasi. Ob plezanju po klifu in kurjenju na obali je potrebno omeniti tudi vsakodnevno premikanje kamenja in zlaganje le-tega v površine za ležanje – slednje velja predvsem za del klifa med mladinskim zdraviliščem in Valdoltro, ki ima za posledico neprestano spreminjanje življenjskih pogojev tako za habitatni tip enoletnice na obalnem drobirju kakor za posamezne živalske vrste, ki imajo svoj življenjski prostor pod kamni oz. v obalnem drobirju (Rihter, 2005).

S številnimi kurišči, množičnimi pikniki, postavljanjem šotorov, parkiranjem na samem robu klifa in odlaganjem odpadkov so obiskovalci uničevali podrast, grmovne sestoje in nemalokrat poškodovali tudi drevesa. Na predelih klifa, kjer je ta nižji so bile shojene številne pešpoti, ki so načenjale geomorfološke pojave in spreminjale erozijske procese. Stanje se je bistveno izboljšalo po letu 2002, ko je Mestna občina Koper na pobudo piranske območne enote Zavoda RS za varstvo narave postavila zapornice in znake za prepovedan promet, uredila manjše parkirišče in skupaj s Zavodom, sprožila akcijo obveščanja in ozaveščanja javnosti ter uvedla nadzor. Leta 2008 je Zavod RS za varstvo narave z naravnim kamenjem utrdil dva dostopa do morja, ostale pešpoti pa zaprl. Žal vnema in doslednost organov nadzora in pregona postopoma upada oz. je v zadnjih letih skoraj zamrla, zato se stanje ponovno poslabšuje. Poleti 2009 je zaradi kurjenja na robu klifa prišlo do manjšega požara, v katerem je zgorelo grmičevje in nekaj dreves (na pogorišču je ostal tudi kup odpadkov).

Izjemno biotsko pestrost morja in morskega dna okrog Debelega rtiča ogrožajo predvsem plovila za prosti čas (hrup, sidranje, onesnaževanje), tovorne ladje na bližnjem sidrišču in obračališču (dvigovanje sedimenta ob manevriranju) ter na plovni poti mimo akvatorija Debelega rtiča.

Grožnjo predstavljata tudi ribolov in nabiranje morskih organizmov. Trenutno izvajajo profesionalni ribolov trije ribiči, ki na plitvino na panti ne zahajajo. Uporabljajo stoječe mreže, ki ne povzročajo škode na morskem dnu in, ki imajo velike zanke, tako da se ujamejo le odrasli osebki. Na območju se lovi le pelaška riba in to le v jesenskem delu leta. Registrirana nabiralca školjk sta le dva. Nabirata dondole (*ladinke*, *Venus verrucosa*) in mušole (noetova barka, *Arca noae*) na globini dveh oz. treh

metrov, predvsem na območju grebena, kjer je zaradi tokov in primerne podlage dovolj velika gostota osebkov. Plovila sidrajo na trdnem dnu, vsaj 100 m od obale.

Dejavnosti neprofesionalnih ribičev, tj. trnkarjenje in nabiranje organizmov (školjke, škardobole v zalivu Sv. Jerneja) so bolj problematične. Ribolov ni selektiven in ni organiziran ter posledično ne omogoča ne spremljanja stanja in tudi ne dogovarjanja o morebitnih omejitvah količin, ribolovnih orodij in časa izvajanja dejavnosti. Posledično so onemogočeni ukrepi za učinkovito ohranjanje biotske raznovrstnosti in varstvo ogroženih vrst in habitatnih tipov.

Plovke, ki označujejo morsko mejo zavarovanega območja in so bile nameščene leta 2002, niso bistveno pripomogle k upoštevanju varstvenega režima, ki na zavarovanem območju prepoveduje plovbo na motorni pogon. Na območju najdemo tako vsakovrstna plovila na motorni pogon, od vodnih skuterjev in manjših čolnov, do velikih jadrnic in celo manjših jaht. Po podatkih spremljanja stanja, ki ga je ZRSVN izvajal v letu 2010 je na celotnem območju (od Valdoltre do zaliva Sv. Jerneja) v poletni sezoni dnevno od 150-200 plovil, od tega je v osrednjem, naravovarstveno najpomembnejšem delu, med 30 in 40. Prav tu sidrajo zelo blizu obale, večkrat na sami sipini, kar povzroča poškodbe tako na travniku kolenčaste cimodoceje, kakor tudi na strukturah in vrstah trdnega morskega dna. Največja koncentracija čolnov je značilna prav za predel peščene sipine na punti. Nadzor nad plovbo oz. upoštevanjem sedanjega, sicer že tako pomanjkljivega, varstvenega režima se kljub večkratnim poskusom angažiranja pomorske policije in uprave za pomorstvo, ne izvaja oz. izvaja le sporadično.

Med bolj ali manj neposrednimi vplivi človekovih posegov in dejavnosti na morsko biotsko pestrost Debelega rtiča velja omeniti tudi organsko onesnaževanje zaradi pomanjkljivo urejenega kanalizacijskega sistema in neposrednih, divjih izpustov odplak v morje. Lipej in sodelavci (2007, 2016) poročajo, da na kamnitem grebenu, ki se na globini 1,5 m razteza pod morsko gladino, prevladujejo alge rodov *Dictyopteris*, *Dictyota*, *Sphacelaria*, *Cladophora* in *Ulva*, tj. rodov, značilnih za območja, ki so pod vplivom organskega onesnaževanja s kopnega.

Veliko grožnjo predstavljajo turistične pozidave, ki so bile predlagane v zadnjem desetletju (kompleks turističnih apartmajev in hotelov večjega obsega v neposrednem zaledju zaliva Sv. Jerneja). Predlagane pozidave bi zagotovo spremljale potrebe po urejanju kopaliških površin predvsem na območju zaliva Sv. Jerneja in severne obale rta. Slednje bi bilo z vidika varstva naravne vrednote in zagotavljanja ugodnega ohranitvenega stanja vrst in habitatnih tipov nesprejemljivo.

Grožnjo ohranjanju naravnih lastnosti in procesov na klifih predstavljajo gradbeni posegi in ureditve tik nad klifi oz. v njihovem neposrednem zaledju.

Med dejavnike ogrožanja je treba uvrstiti tudi obstoječe zastarelo in pomanjkljivo pravno varovanje območja. Trenutna ureditev ne omogoča učinkovitega in celovitega upravljanja z območjem Debelega rtiča in posledično varstva naravnih vrednot ter ohranjanja ključnih elementov biotske pestrosti morja in morskega obražja.

6 Varstvo

6.1 Ukrep varstva, namen in varstveni cilji

Učinkovito varstvo naštetih naravnih vrednot in ohranjanje ugodnega ohranitvenega stanja vseh elementov biotske raznovrstnosti območja Debelega rtiča nedvomno zahteva drugačno vrsto zavarovanega območja od trenutno veljavne in utemeljene z odlokom občine Koper o naravnem spomeniku Debeli rtič iz leta 1991. Nenazadnje so naravni spomeniki opredeljeni bolj kot izjemne oblike, velikosti, vsebine ali lege naravnih vrednot, v primeru Debelega rtiča pa je bistvenega pomena tudi ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Razglasitev zavarovanega območja, ki bi obsegal celotno območje Debelega rtiča z morjem in morskim obrežjem od zaliva Valdoltra do meje z Italijo v zalivu Sv. Jerneja, bi zagotovila primerno **varstvo naravnih vrednot**, predvsem pa bi omogočila **učinkovito ohranjanje biotske raznovrstnosti ter dolgoročno doseganje ugodnega ohranitvenega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov**.

Namen predlagane spremembe obstoječega ukrepa varstva oz. spremembe vrste in obsega zavarovanega območja lahko strnemo v naslednjih alinejah:

- vzpostavitev enotnega zavarovanega območja, ki bo vključevalo vse naravne vrednote ter vsa območja, pomembna z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti, tj. ekološko pomembna območja ter območja Natura 2000 na Debelem rtiču in neposredni okolici;
- ohranitev morja in morskega obrežja, vključno s flišnimi stenami, v naravnem stanju, z vzdrževanjem naravnih procesov in preprečevanjem negativnih vplivov različnih posegov in predvsem dejavnosti na biotsko raznovrstnost in na naravne vrednote;
- ohranitev namembnosti območja, ki bo preprečevala ali omilila morebitne negativne vplive iz neposredne okolice.

Cilji zavarovanega območja so v skladu z navedenim v zgornjih alinejah naslednji:

- ohranitev biotske pestrosti območja z zagotavljanjem ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov;
- varstvo posameznih naravnih vrednot ter ohranitev njihovih vidnih in funkcionalnih lastnosti;
- vzpostavitev pogojev za izvajanje naravi prijazne kmetijske ter rekreacijske in vzgojno izobraževalne dejavnosti, slednje tudi v povezavi z drugimi območji in objekti na območju Ankarana, pomembnimi z vidika ohranjanja narave;
- vzpostavitev učinkovitega upravljanja zavarovanega območja, vključno z nadzorom nad izvajanjem opredeljenih varstvenih režimov na morskem in na kopnem delu zavarovanega območja;
- usklajevanje in povezovanje med varstvom narave, kmetijstvom, ribolovom in ribogojstvom ter dejavnostmi povezanimi s turizmom in rekreacijo.

6.2 Utemeljitev varstvene kategorije

Zaradi naravnih in s človekovim delovanjem pridobljenih značilnosti Debelega rtiča, zaradi izjemnega pomena obravnavanega območja z vidika ohranjanja ogroženih habitatnih tipov, rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih habitatov kakor tudi zaradi zagotavljanja celovite obravnave območja, je najprimernejša kategorija zavarovanega območja **krajinski park**. Slednji je v ZON opredeljen kot »*območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost*«.

Zaradi naravnih danosti, raznolikosti območja in prisotnosti ogroženih vrst in habitatnih tipov v zalivu Sv. Jerneja, na območjih obeh klifov ter v morju in na morskem obrežju, se v parku opredelijo tri varstvena območja.

6.3. Meja predlaganega zavarovanega območja

Zavarovano območje vključuje celoten polotok med zalivoma Valdoltra in Sv. Jernej, sam zaliv sv. Jerneja ter 250 – 450 metrov širok pas morja med zalivom sv. Jerneja in zalivom Valdoltra. Zunanja meja območja na jugozahodu in severozahodu v grobem sledi izobati -15 m, v zalivu sv. Jerneja pa zunanji meji območja naravne vrednote.

Osebna izkaznica predlaganega zavarovanega območja:

Ime: Krajinski park Debeli rtič

Lokacija: Polotok Debeli rtič, skrajni severni del slovenske obale

Koordinate (svetilnik Debeli rtič): GKY=399162; GKX:50354

Površina: 340 ha, od tega 160 ha na morju

Katastrsko stanje: predlagano zavarovano območje sega v tri katastrske občine in sicer k.o. Oltra, k.o. Jernej in k.o. Morje.

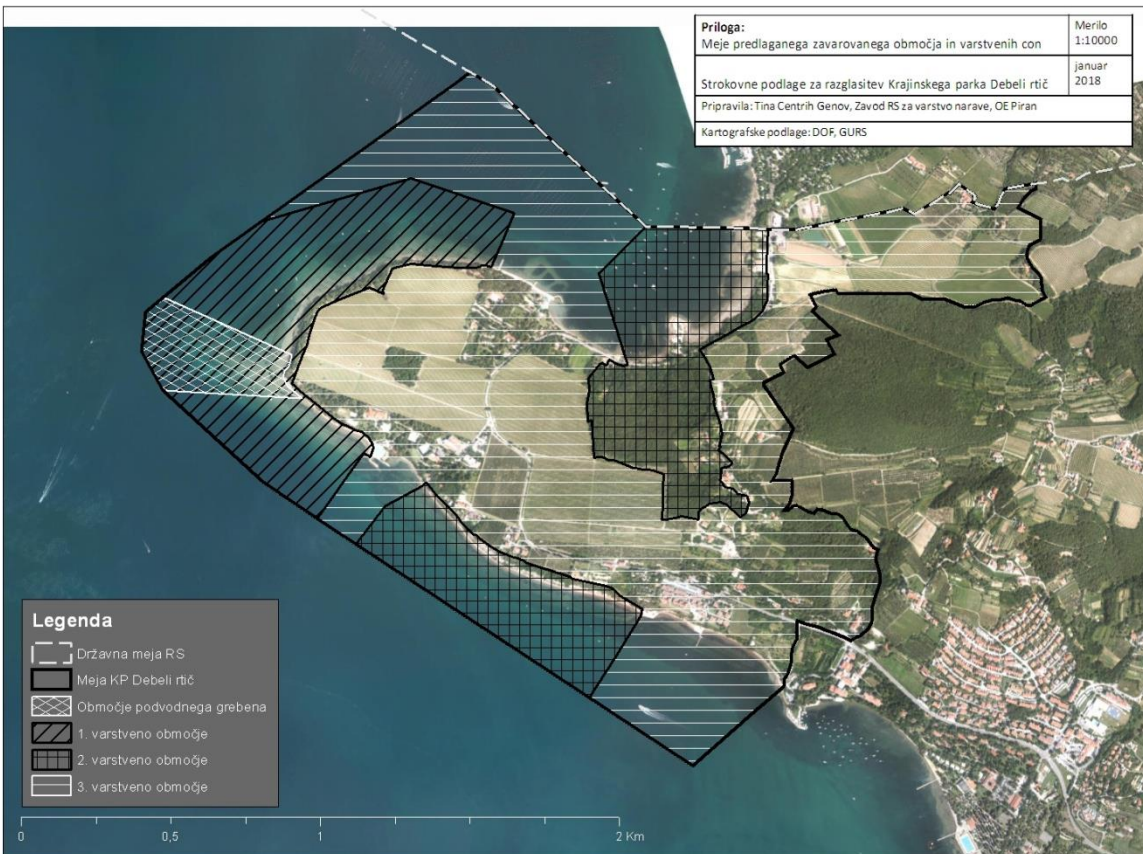
Z upoštevanjem naravnih značilnosti posameznih delov območja, ogroženosti rastlinskih in živalskih vrst in habitatnih tipov ter obstoječe rabe in urbaniziranosti, je smiselno krajinski park razdeliti na tri varstvena območja (cone) in tri sklope varstvenih režimov, ki si sledijo od bolj splošnega v tretjem do bolj strogega v prvem varstvenem območju. V nadaljevanju opisana razdelitev na posamezna varstvena območja tako v največji možni meri upošteva izjemne naravne danosti območja, pa tudi obstoječo rabo in dejavnosti – turistična območja, poselitve, kopališča, plovbo, ribolov in marikulturo ter nenazadnje tudi kmetijsko dejavnost na osrednjem delu rta.

Prvo varstveno območje obsega kopno in morje z obrežjem na skrajnem delu rta oziroma Ankaranskega polotoka (punta) med javnim kopališčem na severni strani polotoka (nekdanje območje Ministrstva za notranje zadeve RS) in kopališčem Mladinskega zdravilišča Rdečega križa na južni strani. Območje vključuje zgornji rob klifa ter 250 do 450 m širok pas obalnega morja. Znotraj prvega območja je opredeljeno ožje območje podvodnega grebena, od obrežja na skrajni zahodni točki rta v smeri proti svetilniku. Območje je okvirno omejeno s koordinatami GKY399222 in GKX50419, GKY399255 in GKX50272, GKY398789 in GKX50300, GKY398719 in GKX50429, GKY398732 in GKX50562 ter GKY398791 in GKX50611.

Drugo varstveno območje obsega gozdne sestoje v zaledju zaliva sv. Jerneja ter dve, med seboj ločeni, območji naravno ohranjenega morja in morskega obrežja, to območje naravne vrednote Zaliv Sv. Jerneja – trstišča na severu ter območje naravne vrednote Debeli rtič– Valdoltra – klif (med zdraviliščem in avtokampom Gradis) na južni strani polotoka.

Tretje varstveno območje vključuje urbanizirane oz. spremenjene dele naravne obale in kopnega (območje Mladinskega zdravilišča in letovišča Rdečega križa, območje javnega kopališča na severni obali - nekdanje območje Ministrstva za notranje zadeve RS, območje avtokampa ter stanovanjsko počitniškega naselja južno od Jadranske ceste na jugozahodnem delu območja), sleme polotoka s kmetijskimi površinami, zaselkom Miloki in posameznimi poselitvenimi enotami ter deli obalnega morja in obrežja, ki niso vključen v prvo ali drugo varstveno območje.

Meje predlaganega zavarovanega območja in varstvenih con (Kartografske podlage GURS)

6.4 Razvojne usmeritve

Na zavarovanem območju se spodbuja sonaravna kmetijska pridelava, gospodarski ribolov, vendar zgoj v obdobju selitev ribjih jat ter različne trajnostne oblike rekreacije in turizma. Med slednjimi so npr. kolesarjenje, pohodništvo, tek v naravi, vožnja s kanuji in drugimi plovili na vesla ali pedala ter s plovili na električni pogon, plavanje, šnorklanje. Spodbuja se naravoslovni turizem z vodenimi podvodnimi ogledi in ogledi naravnih vrednot, ne le na območju Debelega rtiča pač pa tudi na širšem območju Ankarana. V ta namen se pripravi načrt predstavitve naravnih vrednot in drugih območij, pomembnih z vidika varstva narave. V predstavitev območja se vključijo objekti in območja kulturne dediščine (primeroma podmorska arheologija).

Spodbuja se vzgojno izobraževalno dejavnost v povezavi z otroškim letoviščem.

Na kopnem delu zavarovanega območja se ohranja in spodbuja obnovo naravne vegetacije, tj. sestojev hrasta. Spodbuja se preureditev klasičnih (intenzivnih) vinogradov v ekološke, s čimer se zmanjša onesnaževanje z biocidi in poveča možnost ohranjanja ogroženih vrst plevelov.

Na morskem obrežju se omogoča nemoteno odvijanje naravnih procesov (primeroma krušenje klifa), zato se prednje (čelne) površine klifa praviloma ne utrjuje, razen na sonaraven način, v omejenem obsegu in z namenom sanacije ali preprečevanja erozijskih procesov, ki jih z nadelavo dostopov do morja povzročajo obiskovalci.

Dodatne infrastrukture se na morskem obrežju ne gradi, pač pa se za zagotavljanje storitev in boljšega dostopa do morja in morske obale izkorišča že urbanizirane dele obrežja. Vsi ukrepi v vodnem in obvodnem prostoru se izvajajo tako, da se ohranja vse tri dele obrežnega pasu – pršni in

bibavični pas ter pravi obalni pas (infralitoral) in tako, da se ohranja ali izboljšuje stanje vrst in habitatnih tipov morja in morskega obrežja.

Ob navedenem, se pri upravljanju z območjem upošteva tudi usmeritve, navedene v nadaljevanju.

Pri **prostorskem načrtovanju** se upošteva naslednje usmeritve glede poselitve in varstva krajine:

- Morebitna širitev poselitve se prostorsko strukturira tako, da se ohranja ali izboljša obstoječi vzorec poselitve in razmerje med pozidanimi ter odprtimi površinami.
- Gradnjo počitniških ali stanovanjskih kompleksov se usmerja na zazidljive površine izven parka in njegovega neposrednega zaledja.
- Gradnja ali obnova posameznih počitniških, stanovanjskih ali pomožnih objektov se omogoči le kot dopolnitev oz. prenova obstoječe pozidave, s tem, da se ohranja način umeščanja objektov v zelenje (parkovna vegetacija, drevesno grmovne zasaditve).
- Parkovne zasaditve (na območju turističnih kompleksov, kampov, naselij) se načrtuje, obnavlja in vzdržuje z namenom izboljšanja bivalnih kakovosti prostora in ohranjanja biotske raznovrstnosti na celotnem območju parka. Posebno pozornost se namenja starejšim drevesnim sestojem in posameznim (izjemnim) drevesom, ki se ohranjajo.

Pri načrtovanju in urejanju **prometne infrastrukture** se upošteva naslednje usmeritve:

- Ceste, poti (kolesarske, peš) in parkirišča se načrtuje in vzdržuje z namenom racionalnejšega izkoriščanja prostora (delež utrjenih površin), zagotavljanja varnosti v prometu, upočasnjevanja prometa in vzpodbujanja trajnostnih oblik mobilnosti.
- Pri vzdrževanju cest ter spremljajoče infrastrukture se ohranja habitate prostoživečih vrst, in območja naravnih vrednot ter spodbuja uveljavljanje prometno-tehničnih standardov, ki se v največji možni meri prilagodijo naravnim značilnostim (relief, vegetacija), krajinskim značilnostim in varstvenemu režimu parka (naravni materiali, uporaba poroznih plasti asfalta na voziščih ...).
- Spodbuja se ureditev obstoječih parkirnih površin, nove površine, namenjene mirujočemu prometu pa se praviloma ureja le na obrobju ali zunaj območja parka. Parkirne površine se načrtuje racionalno (glede odvodnjavanja in brez asfaltiranja, če ni nujno potrebno) in z upoštevanjem nihanj glede števila obiskovalcev (manjše potrebe izven visoke sezone).
- Z namenom zmanjšanja individualnega prometa in pritiskov mirujočega prometa se spodbuja oblike javnega prevoza, še posebno v času povečanega obiska parka.
- Z načrtovanjem in označitvijo različnih poti za hojo in kolesarjenje se vzpodbujajo trajnostne oblike mobilnosti inobiskovanja parka.

Pri izvajanju in razvoju **kmetijske pridelave** se upošteva naslednje usmeritve:

- Spodbuja se kmetijska raba in prakse, s katerimi se ohranjajo značilna krajina in krajinske prvine (terase, suhozidi, mejice, skupine dreves in posamezna drevesa) ter ohranja ali povečuje mozaičnost krajine in biotska pestrost.
- Postavljanje pomožnih kmetijskih objektov se prednostno omogoča ob obstoječih stanovanjskih in gospodarskih objektih in se le izjemoma, če ni drugih prostorskih možnosti, dovoli tudi drugod.
- Gradnja suhozidov ima prednost pred gradnjo betonskih zidov. Za gradnjo suhozidov se uporabi lokalno značilen kamen in način gradnje. Betonske zidove se praviloma lahko gradi le na območjih stavbnih zemljišč. V primeru betonske izvedbe se vidna stran zidu zgradi iz peščenjaka in brez fugiranja.

- Postavitev rastlinjakov se omogoča v omejenem obsegu ob obstoječih stanovanjskih in gospodarskih objektih, na način, da se bistveno ne spremenijo vidne kakovosti krajine.
- Nosilce kmetijskih gospodarstev se spodbuja k izvajanju tistih oblik kmetovanja, ki pomenijo manjše obremenitve za okolje (ekološka pridelava).
- Pridelovalce se spodbuja k pridelavi avtohtonih, domačih in tradicionalnih sort kulturnih rastlin, predvsem tistih, ki izhajajo iz širšega območja parka.
- Spodbuja se predelavo in trženje osnovnih kmetijskih surovin z namenom povečevanja dodane vrednosti in s tem izboljšanja dohodkovnega položaja prebivalcev.
- Na kmetijah se spodbuja razvoj dopolnilnih dejavnosti, ki niso v nasprotju z cilji parka in se smiselno navezujejo na turistično ponudbo v parku.
- Obiskovalce parka se ozavešča o zdravi hrani, pridelani na območju parka in o tem, kako kmetijska raba pripomore k ohranjanju krajinske in biotske pestrosti.

Pri načrtovanju in izvajanju **morskega ribolova in marikulture** se upošteva naslednje usmeritve:

- Zmanjšuje se ribolovni napor, ribolovne tehnike pa prilagaja ohranjanju rezidentnih vrst.
- Ribiče in nosilce dejavnosti marikulture se vključi v upravljanje območja (nadzor, spremljanje stanja ipd.).
- Negospodarski ribolov se omeji na ribolov z obale, na že urbaniziranih delih morskega obrežja.
- Morebitno širjenje območij za marikulturo se predvidi izven območja parka.

Pri načrtovanju in izvajanju **turizma in prostočasnih dejavnosti** se upošteva naslednje usmeritve:

- Dodatne infrastrukture se ne gradi na naravno ohranjenih delih morja in obrežja, pač pa se za izboljšanje pogojev za izvajanje dejavnosti predvidijo spremembe ali posodobitve na že urbaniziranih delih obale.
- Med upravljavcem in ponudniki turističnih storitev in uslug se vzpostavi sodelovanje s ciljem skupnega in usklajenega načrtovanja turistične ponudbe in izvajanja dejavnosti, ki upošteva trajnostne vidike, vključno z ohranjanjem narave.
- Turistična dejavnost in razvoj temeljita na ohranjanju obstoječih danosti prostora: naravnih (naravne vrednote ipd.) in ustvarjenih (kulturna dediščina, parkovne zasaditve, kmetijski proizvodi ipd.).
- Omogoča se predvsem tiste oblike rekreacije, ki so skladne z naravnimi danostmi območja, povzročajo čim manjše negativne vplive in obremenitve območja in ne zahtevajo bistvenih posegov v okolje zaradi izgradnje turistične ali rekreacijske infrastrukture (npr. pohodništvo, kolesarstvo, plavanje, šnorkljanje).
- Prostočasne dejavnosti, ki povzročajo hrup, se usmerja izven območja parka in načrtuje v taki oddaljenosti od parka, da v parku ne povzročajo negativnih vplivov (npr. hrup motornih čolnov, vodnih skuterjev, turističnih ladij).
- Nove poti, postajališča in počivališča za obiskovalce se praviloma načrtuje izven območij, kjer bi te lahko ogrožale naravne vrednote in biotsko pestrost.
- Manjši infrastrukturni objekti (info točke) in označitve v krajinskem parku (table, smerokazi ipd.) se v prostor umeščajo izven ožjih zavarovanih območij oziroma tako, da ne vplivajo negativno na naravne danosti vidne kakovosti krajine. Načrtujejo se racionalno in v minimalnem obsegu, da se zmanjša vidno onesnaženje prostora, pri načrtovanju pa se v čim večji meri upoštevajo sodobni načini orientiranja in informiranja o prostoru (mobilne aplikacije).

- Na območju parka se omogoča in vzpodbuja ponudbo različnih oblik nastanitev, še posebej tistih, ki omogočajo neposredne prihodke za lokalno prebivalstvo (turistične kmetije, sobe, penzioni ipd.).

6.5 Pravila ravnanja

Na celotnem območju predlaganega zavarovanega območja so vsi posegi predmet presoje sprejemljivosti in je zanje potrebno pridobiti pozitivno mnenje organizacije, pristojne za ohranjanje narave ter naravovarstveno soglasje oziroma dovoljenje za poseg v naravo.

6.5.1. Razvojno – varstvene usmeritve za celotno območje predvidenega krajinskega parka

1. Pri načrtovanju prostorskih ureditev, posegov ter obsega in načinov izvajanja različnih dejavnosti se zagotavlja varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti.
2. Ohranja se naravne dele morja in morskega obrežja ter izboljšuje življenjske pogoje ogroženih habitatnih tipov in rastlinskih ter živalskih vrst.
3. Ohranja se naravno ohranjena območja ter sonaravno rabo prostora. Kjer je to mogoče se vzpodbuja širjenje sestojev hrastovega gozda, povečanje obsega naravnih krajinskih prvin na območju kmetijske rabe (načrtovanje mejic, gozdnih zaplat) ter ohranjanje ustvarjenih zelenih prvin (drevoredi, parki).
4. Zelena infrastruktura in vegetacijske prvine v krajini se načrtujejo z namenom izboljšanja večfunkcionalnosti posameznih območij (primeroma urejanje rekreacijskih poti na poselitvenih ali kmetijskih območjih).
5. Ureja se infrastrukturo za obiskovanje celotnega območja in posameznih naravnih vrednot z namenom predstavitve območja in zmanjšanja negativnih vplivov obiskovanja.
6. Infrastrukturo za obisk in trženje dejavnosti, storitev ali proizvodov se načrtuje na način, da se ohranjajo vidne kakovosti krajine ter preprečuje vizualno onesnaženje prostora (npr. z oznakami, reklamnimi panoji).
7. Preprečuje oz. zmanjšuje se negativne vplive plovbe in sidranja turističnih in tovornih plovil na morski del zavarovanega območja.

6.5.2. Predlog varstvenih omejitev

Varstvene omejitve, ki so predlagane za posamezna varstvena območja so namenjene uresničevanju navedenih razvojno varstvenih usmeritev oz. zagotavljanju učinkovitega varstva naravnih vrednot in ohranjanja biotske pestrosti.

6.5.2.1 Tretje varstveno območje

Tretje varstveno območje obsega urbanizirane oz. spremenjene dele naravne obale in kopnega (območje Mladinskega zdravilišča in letovišča Rdečega križa, območje javnega kopališča na severni obali – nekdanje območje Ministrstva za notranje zadeve RS, območje avtokampa ter stanovanjsko počitniškega naselja južno od Jadranske ceste na jugozahodnem delu območja), sleme polotoka s kmetijskimi površinami (vinogradi), zaselkom Miloki in drugimi posameznimi poselitvenimi enotami ter dele obalnega morja in obrežja, ki niso vključeni v prvo in drugo varstveno območje.

Za to območje predlagamo splošna pravila ravnanja, ki obenem veljajo tudi za drugo in prvo varstveno območje.

Predlagamo, da se na tretjem varstvenem območju **ne dovoli**:

1. Negospodarskega ribolova z izjemo ribolova z obale.
2. Gospodarskega izkoriščanja mineralnih virov, na primer peščenjaka in gline.
3. Odkopavanja ali odnašanja kamnin, mineralov, fosilov in gline.
4. Širjenja intenzivnega kmetovanja (primeroma vinogradništvo).
5. Odlaganja odpadkov izven za to določenih mest in odvajanja oz. izpuščanje odpadnih voda.
6. Povzročanja vibracij in eksplozij.
7. Gradbenih posegov in širjenja stavbnih zemljišč, ki negativno vplivajo na obstoječe razmerje med zelenimi in pozidanimi površinami.
8. Gradbenih posegov, ki bistveno spreminjajo naravne lastnosti morskega obrežja ali njegovo vidno podobo in doživljanje ter posegov in dejavnosti, ki pomenijo dodatno obremenitev morja s plovili in rekreacijskimi napravami ter pozidavo morskega obrežja (kopališka infrastruktura, grajena obala).
9. Gradbenih posegov, ki bi spremenili geološke in geomorfološke značilnosti klifov, abrazijske terase in zgornjega roba klifa (primeroma utrjevanje, gradnja infrastrukture) in negativno vplivali na naravne procese (krušenje klifov) ali možnosti njihovega ohranjanja.
10. Posegov in dejavnosti, ki pomenijo bistveno povečanje števila obiskovalcev parka.
11. Vnašanja tujerodnih oz. invazivnih vrst rastlin in živali.
12. Plovbe z vodnimi skuterji.
13. Sidranja v 200 m obalnem pasu.
14. Prometa z motornimi vozili izven nekategoriziranih cest in prometnih površin, ki so namenjene za vožnjo, ustavljanje in parkiranje v skladu s predpisi o cestah in predpisi o varnosti cestnega prometa, razen za potrebe stanovalcev, upravljavca in kmetijske dejavnosti.
15. Vožnje z motornimi kolesi in kolesi v naravi, izven za to urejenih in označenih poti.
16. Vojaških dejavnosti.

V skladu z načrtom upravljanja se opredelijo območja ter način izvajanja dejavnosti:

- šotorenje, taborjenje, bivanje v počitniških prikolicah in kamperjih,
- kurjenje (se primeroma dovoli na območju urejenih kopališč in kampov),
- vzdrževanje zelenih površin v smislu upravljanja z invazivnimi rastlinskimi in živalskimi vrstami (primeroma odstranitev ali preprečevanje širjenja),
- postavitve priveznih mest za potrebe dnevnih obiskovalcev območja na način, ki ne ogroža združb morskega dna.

Pojasnila k posameznim omejitvam

Ad 4/ Kmetijska dejavnost se usmerja v zmanjševanje uporabe sredstev za zatiranje škodljivcev in herbicidov, spodbuja se ekstenzivne kmetijske prakse.

Ad 8/ Možno je podaljševanje obstoječih pomolov in drugo urejanje kopališke infrastrukture na način, ki ne poslabšuje stanja naravne ohranjenosti obale. Posegi se načrtujejo na način, da se omogoči nemoteno doživljanje naravno ohranjenih delov obale.

6.5.2.2 Drugo varstveno območje

Drugo varstveno območje obsega gozdne sestoje v zaledju zaliva sv. Jerneja ter dve, med seboj ločeni, območji naravno ohranjenega morja in morskega obrežja, to je območje naravne vrednote Zaliv Sv. Jerneja – trstišča na severu ter območje naravne vrednote Debeli rtič – Valdoltra – klif (med zdraviliščem in avtokampom Gradis) na južni strani polotoka.

Predlagamo, da se ob omejitvah, ki veljajo za tretje varstveno območje, na drugem varstvenem območju **ne dovoli**:

17. Sidranja.
18. Zmanjševanja obsega obstoječih gozdnih sestojev.
19. Gradbenih posegov v morje in na kopnem, razen postavitve morebitnih montažnih objektov (primeroma lesenih mostovžev), vendar le v primeru, da ti ne vplivajo negativno na zagotavljanje ugodnega ohranitvenega stanja habitatnih tipov in vrst.
20. Posegov in dejavnosti, ki bi spremenili geološke in geomorfološke značilnosti klifov, abrazijske terase in zgornjega roba klifa (npr. utrjevanje, odzemanje naplavin).
21. Gospodarskega ribolova z uporabo stoječih mrež v obalnem pasu do globine 5 metrov.
22. Hoje po občutljivih habitatnih tipih (metličje, halofiti, trstičje) in izven urejenih poti.
23. Plezanja po klifih ter hoja izven urejenih poti na pobočju klifov.
24. Postavljanja pomožnih objektov (npr. stranišč, slačilnic, okrepčevalnic) na naravno ohranjenih delih morja in morskega obrežja ter na način, ki pomeni spreminjanje naravnih lastnosti ter vidne podobe obrežja.
25. Kurjenja na prostem, razen na za to posebej urejenih prostorih.
26. Poseganja v naravno strukturo klifa in vegetacijo (uničevanje, trganje, izsekavanje, lomljenje).
27. Uničevanje, nabiranje ali odzemanje iz narave prostoživečih vrst rastlin in živali.
28. Premikanja, obračanja in odnašanja kamenja iz abrazijske terase klifov.
29. Organizacije množičnih prireditev.
30. Osvetljevanja naravno ohranjenih delov morja in morskega obrežja.

V skladu z načrtom upravljanja se za drugo varstveno območje opredelijo posegi, območja ter načini izvajanja naslednjih dejavnosti:

- postavitve priveznih mest za potrebe dnevnih obiskovalcev območja na način, ki ne ogroža združb morskega dna.
- Postavitve pomožnih objektov (npr. stranišč, slačilnic, okrepčevalnic) v sklopu urejanja infrastrukture za obiskovalce ter način, ki omogoča ohranjanje naravnih lastnosti ter vidne podobe obrežja.

Pojasnila k posameznim omejitvam

Ad 24/ Na območju zaliva Sv. Jerneja je možna postavitve lesenega sprehajalnega mostovža, dvignjenega nad teren oz. morje, v kolikor ne okrne funkcije habitatnega tipa. Na zgornjem robu klifa je možna in smiselna ureditev sprehajališča s klopmi, smetnjaki in razgledišči, vendar na način, da zaradi ureditev ni treba spreminjati naravnih lastnosti in procesov.

6.5.2.3 Prvo varstveno območje

Prvo varstveno območje obsega kopno in morje z obrežjem na skrajnem delu rta oziroma Ankaranskega polotoka (punta) med javnim kopališčem na severni strani polotoka (nekdanje območje Ministrstva za notranje zadeve RS) in kopališčem Mladinskega zdravilišča Rdečega križa na južni strani. Območje vključuje zgornji rob klifa ter 250 do 450 m širok pas obalnega morja. Znotraj prvega območja je opredeljeno ožje območje podvodnega grebena, ki je najplitvejši del morja od obrežja na skrajni zahodni točki rta v smeri proti svetilniku.

Predlagamo, da se ob omejitvah, navedenih za tretje in drugo varstveno območje v prvem varstvenem območju **ne dovoli**:

31. Gradbenih posegov.
32. Postavljanja trajnih ali začasnih objektov v morje, na abrazijsko teraso, ali na zgornji rob klifa, (npr. kurišča, klopi, podstavki za senčnike, pomoli, splavi).
33. Plovbe s plovili na motorni pogon.
34. Gospodarskega ribolova, vključno z nabiranjem morskih organizmov na ožjem območju podvodnega grebena, v 50–100 m dolgem pasu od skrajnega dela rta v smeri proti svetilniku .
35. Avtonomno potapljanje.

V skladu z načrtom upravljanja se za prvo varstveno območje opredelijo načini izvajanja naslednjih dejavnosti:

- Gospodarskega ribolova, vključno z nabiranjem morskih organizmov (primeroma ribolovna orodja in tehnike, časovni intervali, spremljanje stanja);
- Avtonomnega potapljanja za potrebe raziskovanja in spremljanja stanja ter organiziranih, vodenih ogledov.

Pojasnila k posameznim omejitvam

Ad 31, 32/ Upoštevajo se naravni procesi erozije ter umikanja klifa proti kopnemu, torej spremembe zgornjega roba klifa ter se prepreči vse morebitne motnje tega procesa. Raba in posegi se zato načrtujejo in izvajajo v takem odmiku od zgornjega roba klifa, da nestabilnost klifa ne predstavlja težave oz. ni vzrok za nove ureditve ali utrditve.

Ad 34/ Na območju, ki obsega 50 do 100 m pas od skrajnega dela rta v smeri proti svetilniku, si na morskem dnu sledijo veliki skladi peščenjaka, na globini med 10 in 17 m pa se pojavlja biogena formacija v obliki podvodnega grebena, ki jo tvorijo mrtvi koraliti sredozemske kamene korale na peščenem dnu. Biogena formacija je poraščena s številnimi organizmi, med katerimi so predvsem koraligene alge, spužve, sredozemske kamene korale in druge živali. Te strukture so izjemnega pomena z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti kakor tudi z vidika proučevanja procesov v tovrstnih habitatnih tipih, obenem pa tudi zelo ranljive, zato je potrebno človekovo poseganje na tem območju omejiti v čim večji možni meri.

Na osnovi poznavanja stanja v naravi in značilnosti obstoječega izvajanja gospodarskega ribolova, se z vidika ohranjanja narave na prvem varstvenem območju - z izjemo območja podvodnega grebena lahko izvaja gospodarski ribolov s stoječimi mrežami, vendar le na osnovi sporazuma med upravljavcem in ribiči in ob upoštevanju naslednjih okvirnih omejitev, ki morajo biti natančneje opredeljene v načrtu upravljanja:

- profesionalni ribolov s stoječimi mrežami se izvaja v obsegu in časovnih intervalih, prilagojenih sezonskemu pojavljanju ribjih jat,
- mreže se postavljajo od 5 m globine dalje proti odprtemu morju in lahko ostanejo v morju le čez noč ,
- mreže se dvigujejo na način, ki v najmanjši možni meri poškoduje morsko dno in bentoške organizme,
- ribolovna sredstva morajo biti selektivna, tako da se ujamejo le večje ribe,
- dovoljenje za gospodarski ribolov, vključno z nabiranjem organizmov na območju ZO naj bo pogojeno s sodelovanjem ribiča pri spremljanju stanja (poročanje o količini in vrsti ulova oz. o stanju na območju ZO - slednje je lahko ena od osnov za odločanje o časovnih in drugih parametrih ribolova) in izvajanju nadzora.

7 Upravljanje

Upravljanje, tj. opravljanje nalog varstva naravnih vrednot in drugih nalog, potrebnih za izpolnitev namena zavarovanja, je v primeru predlaganega zavarovanega območja Debeli rtič ključnega pomena. Ob predhodno navedenih razlogih oz. grožnjah varstvu naravnih vrednot in ohranjanju biotske raznovrstnosti (5. poglavje), je treba opozoriti na zamisli in načrte o gradnji turističnega naselja v neposrednem zaledju zaliva Sv. Jerneja, o gradnjah na območju vinogradov in nenazadnje na načrte sosednje lokalne skupnosti Milje v zvezi z gradnjo turističnega kompleksa z marino na severni strani zaliva.

Brez nadgradnje obstoječega zavarovanja, tj. razširitve zavarovanega območja, posodobitve varstvenih režimov in nenazadnje zagotovitve učinkovitega upravljanja območja, bi bilo ob vseh obstoječih in predvidenih dejavnostih in posegih v prostor, varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti – tudi na območju obstoječega Naravnega spomenika Debeli rtič, v veliki meri ali celo popolnoma onemogočeno.

Z zagotovitvijo upravljanja predlaganega zavarovanega območja bi omogočili:

- upoštevanje razvojnih usmeritev in spoštovanje varstvenih omejitev, saj kršitve slednjih negativno vplivajo na stanje biotske pestrosti in naravnih vrednot na območju in njegovi neposredni bližini;
- redno vzdrževanje in dopolnjevanje parkovne infrastrukture (plovk, dostopnih poti, informativnih tabel); trenutno neredno in nesistematično vzdrževanje plovk predstavlja med drugim tudi veliko nevarnost za plovila, na kar neprestano opozarjajo odgovorni z Uprave RS za pomorstvo;
- varstvo ter celovito obravnavo in predstavitev vseh naravnih vrednot in drugih območij, pomembnih z vidika ohranjanja narave na Debelem rtiču in tudi na širšem območju Ankarana (primeroma mokrišče pri Sv. Nikolaju, hrasti v Milokih in Ankaranu, slapišče v Ankaranu);
- pridobivanje mednarodnih sredstev in izvedbo mednarodnih projektov, ki bi omogočili nadgradnjo in uresničevanje naravovarstvenih ciljev in razvojnih usmeritev, predvsem v sodelovanju s sosednjo državo (primeroma oživitvev pred leti predlaganih načrtov o slovensko italijanskem zavarovanem območju, ki bi vključevalo Debeli in Tanki rtič ter zaliv Sv. Jerneja).

Zakon o ohranjanju narave v 45. členu določa, da »se lahko ena ali več lokalnih skupnosti in država dogovorijo, da ena ali več lokalnih skupnosti izvedejo ukrep varstva za naravno vrednoto državnega pomena, ki je na njihovem območju«. Zakon o ohranjanju narave v 59. členu tudi določa, da lahko v skladu z aktom o zavarovanju ustanovitelj sam neposredno upravlja zavarovano območje v režijskem obratu, ustanovi v ta namen javni zavod, poveri upravljanje javnemu zavodu, ki je ustanovljen z namenom usmerjanja trajnostnega gospodarjenja z naravnimi dobrinami, ali podeli koncesijo.

V skladu z navedenim v Zakonu o ohranjanju narave, in stanjem na terenu, na osnovi domačih in tujih izkušenj na področju upravljanja z zavarovanimi območji ter nenazadnje na osnovi razgovorov z lokalno skupnostjo, ki je izrazila odločno namero po sprejemu ukrepov varstva naravnih vrednot in ohranjanja biotske raznovrstnosti na območju Debelega rtiča menimo, da bi bilo najprimerneje, da se upravljanje predlaganega zavarovanega območja dodeli /zaupa lokalni skupnosti, torej Občini Ankaran. Slednja je pobudo, ki potrjuje navedeno namero ustanovitve širšega zavarovanega območja na Debelem rtiču, v letu 2017 že predstavila Ministrstvu za okolje in prostor, obenem pa tudi izvedla posamezne aktivnosti za odpravo nekaterih dejavnikov ogrožanja naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti.

8 Literatura

Boranja R., Petrič M., Jež K., Levstik S. 2009. Razgovor o ribolovu na območju Debelega rtiča (osebni vir, 23. november 2009, Koper).

Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst - Direktiva o habitatih

Konvencija o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov – Bernska konvencija (Uradni list RS-MP, št. 17/99),

Lipej L., Dobrajc Ž., Forte J., Mavrič B., Orlando Bonaca M., Šiško M. 2007. Kartiranje habitatnih tipov in popis vrst na morskih zavarovanih območjih NS Debeli rtič, NR Strunjan in NS rt Madona. Poročilo 92. Morska biološka postaja. 55 str.

Lipej L., Forte J., Makovec T. 2002. Pregled habitatnih tipov in ovrednotenje biocenoz za potrebe vzpostavitve gojenja školjk v akvatoriju pred Debelim rtičem. Študija, Morska biološka postaja, nacionalni inštitut za biologijo. 13 str.

Lipej L., Dobrajc Ž., Forte J., Mavrič B., Orlando Bonaca M., Šiško M., Tadejevič M. 2009. Kartiranje morskih habitatnih tipov ter popis vrst izven zavarovanih območij. Zaključno poročilo 2009. Morska biološka postaja. 41 str.

Lipej, L., B. Mavrič, M. Šiško & M. Orlando-Bonaca. 2016. Pregled morske biodiverzitete v občini Ankaran. Zaključno poročilo. Poročila 163. Morska biološka postaja, Nacionalni inštitut za biologijo, Piran, 146 str.

Popič A. 2010. Neobjavljeni podatki o rednem spremljanju stanja v okviru projekta »Medpan North« - Program Transnacionalno sodelovanje Mediteran 2010-2013. zrsvn.oepi@zrsvn.si (osebni vir, avgust 2010).

Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Uradni list RS, št. 82/02).

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/2004, 70/2006, 58/2009, 93/2010, 23/2015)

Svetličič B., Križan B. 1985. Slovenska obala: predstavitev naravne dediščine in naravovarstvena ocena stanja: elaborat. Piran, Zavod SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine, Medobčinski zavod za spomeniško varstvo Piran: 25 s.

Spoto M. 2009. Določevanje vplivnega območja v naravnem rezervatu Miramare. maurizio.spoto@gmail.com (osebni vir, 9. november 2009).

Richter, M., 2005. Naše morje: okolje in živi svet Tržaškega zaliva

Turk, R., 1996. Preliminarna študija ranljivosti slovenskega obrežnega pasu in predlog njegove kategorizacije z vidika (ne)dopustnih posegov, dejavnosti in rabe. MOP.

Turk, R., Križan, B., Biščak, D., Guštin, B., Ravnik, M., Sodnik, N., 1987. Strokovne osnove za razglasitev naravnih znamenitosti v občini Piran. MZVNKD Piran.

Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/2004, 33/2013, 99/2013).

Uredba o habitatnih tipih (Uradni list RS, št. 112/2003, 36/2009).

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/2004, 110/2004, 59/2007, 43/2008, 8/2012, 33/2013, 35/2013-popr., 39/2013 – Odl. US, 3/2014, 21/2016).

Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/2004, 109/2004, 84/2005, 115/2007, 96/2008, 36/2009, 102/2011, 15/2014)

Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2, Uradni list RS, št. 56/1999, 31/2000 - popr., 110/2002 - ZGO-1, 119/2002, 41/2004, 61/2006 - ZDru-1, 32/2008 - Odl. US, 8/2010 - ZSKZ-B, 46/2014, 21/2016).

Zakon o ratifikaciji Protokola o posebej zavarovanih območjih in biološki raznovrstnosti v Sredozemlju (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 26/02)

Meje predlaganega zavarovanega območja in varstvenih con

